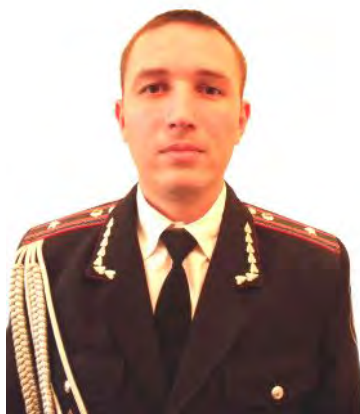

УДК 343.977

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

В. В. ДАРАГАН,

канд. юрид. наук, старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності та спеціальної техніки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпропетровськ

Стаття присвячена питанням аналізу публікацій засобів масової інформації в мережі Internet щодо можливого їх використання у діяльності оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України для виявлення злочинів у сфері державних закупівель. Аналіз публікацій розглянутих засобів масової інформації свідчить про те, що засоби масової інформації в мережі Internet є перспективним джерелом інформації під час виявлення злочинів у сфері державних закупівель.

Ключові слова: державні закупівлі, засоби масової інформації, злочин, оперативні підрозділи, органи внутрішніх справ.

В останні роки сфера державних закупівель в Україні переживає складні часи, що має дуже негативні наслідки для розвитку економіки країни в цілому. Стан сфери державних закупівель в Україні викликає занепокоєння не лише у представників правоохоронних органів, бізнес-організацій та української громадськості, а й міжнародних організацій та фондів, при цьому своє занепокоєння останні висловлюють через досить відчутні для економіки України фінансові санкції.

Так, наприкінці лютого 2011 р. Європейській Союз офіційно повідомив про призупинення безоплатної бюджетної допомоги органам державної влади у зв'язку з внесенням Верховною Радою України змін у процедуру державних закупівель. Занепокоєння було викликане рішенням не проводити конкурсні торги при закупівлі енергетичних товарів, а також послуг з водопостачання та водовідводу. У зв'язку з цим було заморожено транш на 31 млн євро. Водночас у

Брюсселі відзначили, що на цьому санкції відносно Києва не завершаться [1].

У результаті загальних недоліків системи державних закупівель понад 40 українських неурядових організацій, бізнес-організацій та медіа скористались власним правом на здійснення громадського контролю за державними закупівлями, що прямо передбачений ст. 9 Закону України «Про здійснення державних закупівель» [2] та утворили громадське Партнерство «За добросовісні державні закупівлі в Україні».

На сьогодні, питання інформаційного забезпечення під час виявлення злочинів у сфері державних закупівель має дуже актуальне значення для оперативних підрозділів ДСБЕЗ (БОЗ) МВС України. Адже для забезпечення якісного оперативного супроводження сфери державних закупівель оперативні працівники повинні не тільки володіти певними знаннями притаманними зазначеній сфері, а й мати відповідні джерела її отримання.

Питання інформаційного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ досліджували Т. В. Будко, В. І. Василичук, І. В. Воронов, В. Я. Горбачевський, В. Л. Грохольський, Ю. В. Дубко, В. П. Захаров, А. М. Кислий, А. М. Лисенко, А. В. Мовчан, В. А. Некрасов, В. Л. Ортинський, М. Б. Саакян, О. П. Снігерьев, В. Є. Тарасенко, Р. А. Халілев, О. М. Юрченко, О. О. Юхно та ін.

Однак жоден з авторів не приділяв достатньої уваги питанням використання засобів масової інформації під час виявлення злочинів у сфері державних закупівель органами внутрішніх справ.

Метою статті є аналіз публікацій засобів масової інформації в мережі Internet щодо можливого їх використання в діяльності оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України щодо виявлення злочинів у сфері державних закупівель.

Для досягнення мети було визначено такі завдання:

– здійснити аналіз засобів масової інформації в мережі Internet для

виділення засобів масової інформації, які у своїй діяльності приділяють увагу проблемам у сфері державних закупівель;

– здійснити аналіз публікацій засобів масової інформації в мережі Internet щодо наявності в них інформації, яка містить ознаки злочинної діяльності у сфері державних закупівель.

З прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України можливості отримання інформації про злочини та інші правопорушення, що вчиняються у сфері державних закупівель, значно зменшились.

У першу чергу це стосується виявлення злочинів та інших правопорушень, пов'язаних з виконанням вимог договору про державну закупівлю. Це зумовлено тим, що працівники ДСБЕЗ (БОЗ) МВС України перестали здійснювати перевірки суб'єктів господарської діяльності, саме під час їх проведення працівники ДСБЕЗ (БОЗ) у більшості випадків отримували інформацію про певні порушення вимог договору, а також здійснювався підбір джерел необхідної оперативної інформації. Питання проведення таких перевірок, на сьогоднішній день залишається неурегульованим, а тому це значно погіршує стан виявлення злочинів та інших правопорушень у сфері державних закупівель.

Що стосується такого способу отримання інформації як запит, то відповідно до п. 17 ст. 11 Закону України «Про міліцію» працівники міліції мають право одержувати безперешкодно і безплатно від підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та об'єднань громадян на письмовий запит відомості, необхідні у справах про злочини, що знаходяться у провадженні міліції, щоб отримати інформацію по такому запиту необхідно вказати в ньому номер відповідної справи кримінального провадження. Але ж більшість злочинів у сфері державних закупівель мають латентний характер і без попередньої роботи, спрямованої на їх виявлення (документальна перевірка, інвентаризація, доекспертне дослідження тощо), отримати достатню кількість даних, необхідних

для реєстрації відповідного рапорту в журналі єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, майже не можливо.

Опитані оперативні працівники вказують не те, що після набрання сили новим Кримінальним процесуальним кодексом України, у разі відсутності справи кримінально провадження, вони складають відповідний запит в якому вказують на необхідність ознайомлення з необхідними документами у рамках загальної профілактики, однак керівництво суб'єктів підприємницької діяльності, у більшості випадків, не надають інформації за такими запитами.

З огляду на це залишається лише використання оперативних можливостей працівників ДСБЕЗ (БОЗ), але для проведення певних оперативно розшукових заходів необхідно отримати первинну інформацію, яка стане своєрідною направляючою для подальших дій. Тут необхідно звернутися до можливих джерел отримання такої інформації, серед яких можна виділити такі:

– працівники підприємств замовників конкурсних торгів (члени комітету з конкурсних торгів, працівники технічних відділів, працівники бухгалтерії, представники учасників процедур конкурсних торгів тощо). Однак останні, як правило, не підтримують неофіційні зв'язки з представниками правоохоронних органів;

– контролюючі органи;

– представники учасників процедури закупівель – у більшості випадків мають інформацію про порушення, які стосуються процедури конкурсних торгів, тобто ті порушення, що було вчинено до визначення переможця;

– засоби масової інформації – матеріали журналістських розслідувань;

– інформаційні масиви мережі Internet.

Що стосується особливостей доступу до такої інформації, то за рівнем доступності останні два джерела мають певну перевагу над іншими. Окремо необхідно зазначити про Internet, оскільки він включає в себе значну кількість

сайтів, які належать не тільки друкованим виданням, а таким засобам масової інформації, як радіо та телебачення, які здійснюють он-лайн трансляції.

Тому одним із важливих факторів забезпечення якісного оперативного супроводження процесів державних закупівель є можливість доступу до ресурсів глобальної мережі Internet. За кількістю інформації та ступенем її оновлення в мережі в цілому Internet характеризують як перспективне джерело інформації [3, с. 197].

Здійснивши аналіз засобів масової інформації в мережі Internet нами уло виділено ті, які у своїй діяльності приділяють увагу проблемам у сфері державних закупівель:

1. Сайт партнерства «За добросовісні державні закупівлі». – Режим доступу : <http://www.integrity.pp.ua/>;
2. Сайт проекту «Наші гроші». – Режим доступу : <http://nashigroshi.org/>;
3. Сайт проекту «Тексти». – Режим доступу : <http://texty.org.ua/mod/archive/tag.php?tag=тендери>
4. Сайт журналу «Фокус». – Режим доступу : <http://focus.ua/feed/tag/470/>;
5. Сайт газети «Дзеркало диядья». – Режим доступу : <http://www.zn.ua/projects/gos-zakupki>;
6. Сайт «Цензор.Нет». – Режим доступу : <http://sensor.net.ua/ru/tag/view/657/госзакупки>;
7. Сайт «ТСН». – Режим доступу : <http://ru.tsn.ua/tags/тендери>;
8. Сайт «Проторги». – Режим доступу : <http://www.protorgi.info/ua/training/>.

Даний перелік не є вичерпаним, оскільки існують й інші сайти засобів масової інформації, які іноді торкаються проблем у сфері державних закупівель, але зазначені вище, на нашу думку, приділяють даному питанню значно більшу увагу.

На розглянутих вище сайтах досить часто зустрічається інформація, яка

містить ознаки порушень законодавства про здійснення державних закупівель.

Наприклад, на сайті проекту «Наші гроші» було опубліковано інформацію наступного змісту [4]:

«ДП «Укрзалізничпостач» 18 березня за результатами тендеру уклало угоду з ТОВ «Укрінтермаш» на постачання запчастин для колійних машин на 11,88 млн грн. Про це повідомляється в «Віснику державних закупівель».

Засновником ТОВ «Укрінтермаш» зі статутним капіталом 1 тис. грн є луганчанка Алла Горшак. Єдиним допущеним до участі конкурентом було луганське ТОВ «ТД «ЛЕМЗ» Олега Ткаченко.

На тендер було подано ще три заявки, дві з яких були значно дешевші від переможця. Однак було відхилено всі три заявки.

Найдешевшу заявку від ТОВ «Євротрансмаш» (6,99 млн грн) було відхилено через відсутність «листа з органу сертифікації про те, що продукція не підлягає обов'язковій сертифікації та декларуванню в Україні». Притому що компанія на підтвердження відповідності продукції надала декларацію про відповідність продукції, лист-погодження галузевого управління «Укрзалізниці».

Заявку «Торговий дім «Енергетичне машинобудування» (9,37 млн грн) було відхилено через те, що компанія надала копію банківської гарантії, а не оригінал.

Відтак перемогу одержала фірма «Укрінтермаш», для якої цей підряд став найбільшим з 2011 р., коли компанія почала вигравати державні тендери. Загальні здобутки фірми за цей час становили 18,78 млн грн».

На перший погляд порушення не вбачається, але проаналізувавши положення Закону України «Про здійснення державних закупівель» від 01.06.2010 р. № 2289-VI, можна дійти висновку, що пропозиція ТОВ «Євротрансмаш» була відхилена незаконно, оскільки згідно положень ст. 16 зазначеного Закону замовник може встановлювати такі кваліфікаційні критерії:

– наявність обладнання та матеріально-технічної бази;

– наявність працівників відповідної кваліфікації, які мають необхідні знання та досвід;

– наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічних договорів;

– наявність фінансової спроможності (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, довідка з обслуговуючого банку про відсутність (наявність) заборгованості за кредитами).

Замовник не встановлює кваліфікаційні критерії та не визначає перелік документів, що підтверджують подану учасниками або учасниками попередньої кваліфікації інформацію про відповідність їх таким критеріям у разі:

- 1) проведення процедури запиту цінових пропозицій;
- 2) закупівлі нафти, нафтопродуктів сирих, електричної енергії, послуг з її передачі та розподілу, централізованого постачання теплової енергії, послуг поштового зв'язку, поштових марок та маркованих конвертів, телекомунікаційних послуг, у тому числі з трансляції радіо- та телесигналів, послуг з централізованого водопостачання та водовідведення, послуг з перевезення залізничним транспортом загального користування.

Документи, що не передбачені законодавством для учасників або учасників попередньої кваліфікації – фізичних осіб, у тому числі фізичних осіб – підприємців, не подаються ними у складі пропозиції конкурсних торгів або кваліфікаційної пропозиції та не вимагаються під час проведення переговорів з учасником (у разі застосування процедури закупівлі в одного учасника).

Усі пропозиції конкурсних торгів або кваліфікаційні пропозиції, які відповідають кваліфікаційним критеріям, встановленим частиною другою цієї статті, та за відсутності інших, передбачених Законом України «Про здійснення державних закупівель» від 01.06.2010 р. № 2289-VI, підстав для їх відхилення, допускаються до оцінки [5].

Тобто замовник не мав установлених законом підстав відхиляти заявку ТОВ «Євротрансмаш» оскільки «лист з органу сертифікації» не входить до вище зазначеного переліку.

Таким чином, на нашу думку, в діях комітету з конкурсних торгів вбачаються ознаки злочину передбаченого ст. 367 Кримінального кодексу України «Службова недбалість», а у разі наявності умислу на такі дії можуть бути кваліфіковані як склад злочину передбаченого ст. 364 КК України «Зловживання владою або службовим становищем».

Слід зазначити, що оперативні підрозділи ДСБЕЗ (БОЗ) МВС України здійснюючи аналіз засобів масової інформації в мережі Internet, окрім інформації про зловживання під час проведення державних закупівель, мають змогу отримати інформацію про способи вчинення таких зловживань, а в деяких випадках і про способи їх виявлення.

Наприклад, на сайті інформаційно-аналітичного центру «ЛІГА» було опубліковано інформацію щодо нових «корупційних правилах» у системі державних закупівель, як повідомляє джерело, раніше найпопулярніша корупційна схема полягала в складанні конкурсних умов під конкретну компанію, закупівлю товарів і послуг за завищеними цінами, вимаганні відкатів від переможців тендерів. «Зараз умови принципово інші: у держави гостра нестача фінансів і працювати за колишніми принципам вже не виходить. Тому тепер чиновники вимагають відкат не за перемогою в тендері, а за своєчасне перерахування коштів переможцю», – розповідає експерт Центру політичних студій та аналітики А. Марусов [6].

Така інформація надасть можливість оперативному працівнику спланувати заходи направлені на виявлення та документування злочинних дій у зазначеній сфері.

Таким чином, можна дійти висновку, що засоби масової інформації в мережі

Internet є перспективним джерелом інформації під час виявлення злочинів у сфері державних закупівель. Аналіз публікацій засобів масової інформації надає оперативним підрозділам ДСБЕЗ (БОЗ) МВС України можливість планувати свою діяльність, а також ефективно використовувати наявні оперативно-розшукові можливості.

Необхідно зазначити, що виявлення та розкриття злочинів у сфері державних закупівель є складним напрямком діяльності підрозділів ДСБЕЗ, тому для досягнення максимальної ефективності в даній роботі необхідне виділення оперативних груп або окремих співробітників, які будуть здійснювати оперативне супроводження сфери державних закупівель, в тому числі здійснювати аналіз публікацій у засобах масової інформації.

Список літератури:

1. Госзакупки дорого обходятся [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kommersant.ua/doc.html?docId=1590491.html>.
2. Про здійснення державних закупівель [Електронний ресурс] : Закон України від 10.04.2014 р. № 1197-VII. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1197-18/conv>.
3. *Воронов І. А.* Теоретичні основи використання інформаційний та пошукових систем глобальної мережі Інтернет в оперативно розшуковій діяльності / І. А. Воронов // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. – 2009. – № 2. – С. 194–203.
4. «Укрзалізничпостач» купив у «прокладки» дорогих запчастин, не повіривши «Укрзалізниці» про підходящість дешевих / Сайт «Наші гроші» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nashigroshi.org/2013/03/29/ukrzaliznychpostach-kupyv-u-prokladky-dorohyh-zapchastyn-ne-poviryvshy-ukrzaliznytsi-pro-pidhodyaschist-deshevyh>.
5. Про здійснення державних закупівель [Електронний ресурс] : Закон України від 01.06.2010 № 2289-VI. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2289-17>.
6. Итоги работы Кабмина: как изменились коррупционные схемы в стране / Сайт інформаційно-аналітичного центру «ЛІГА» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://biz.liga.net/all/all/stati/2896258-itogi-raboty-kabmina-kak-izmenilis-korruptsionnye-skhemu-v-strane.htm>.

Дараган В. В. Использование средств массовой информации при выявлении преступлений в сфере государственных закупок.

Статья посвящена вопросам анализа публикаций средств массовой информации в сети Internet по возможности их использования в деятельности оперативных подразделений органов внутренних дел Украины при выявлении преступлений в сфере государственных закупок. Анализ публикаций рассмотренных средств массовой информации свидетельствует о том, что

средства массовой информации в сети Internet являются перспективным источником информации при выявлении преступлений в сфере государственных закупок.

Ключевые слова: государственные закупки, средства массовой информации, преступление, оперативные подразделения, органы внутренних дел.

Daragan V. V. Using the media in during the detection crimes in the sphere of public procurement.

The article is dedicated to the analysis of the media on the Internet on the possible use in the activity of operational units of the internal affairs agencies of Ukraine for detection the crimes in the sphere of public procurement. The analysis of such publications suggests to conclude that the media in the Internet is characterized as a perspective source of information during detection crimes in the sphere of public procurement.

Key words: public procurement, media, crime, operational units, internal affairs agencies.

